

- пошук новітніх форм, методів та інструментів для активізації сприяння залученню іноземних та внутрішніх інвестицій;
- організація міжнародних бізнесових ярмарків інвестицій та нерухомості у маркетингових, рекламних та комерційних цілях.

Література

1. Смит Адам. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Изд-во соц.-эк. лит-ры, 1962. – 684 с.
2. Рикардо Давид. Начала политической экономии и налогового обложения. Сочинения, т. 1. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры, 1955. – 360 с.
3. Рикардо Давид. Высокая цена слитков – доказательство обесценения банкнот. – Сочинения, т. 2, – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры, 1955. – С. 45-104.
4. Рикардо Давид. Опыт о системе функционирования государственных займов. – Сочинения, т. 2. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры, 1955. – С. 255-298.
5. Рикардо Давид. Предложение в пользу экономного и устойчивого денежного образования, а также замечания о прибыли английского банка, поскольку она связана с интересами государства и собственников капитала банка. – Сочинения, т. 2. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры, 1955. – С. 179-254.
6. Маркс Карл. Капітал. Критика політичної економії. – К.: Вид-тво політ. літ-ри України, 1982. – 932 с.

УДК 336.76: 336.742:669.21/23

Асист. Л.Я. Чиж – Львівський НУ
ім. Івана Франка

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ МЕТАЛІВ

Розглянуто суть ринку банківських металів як системи, з'ясовано поняття ринків золота, дорогоцінних металів та банківських металів, запропоновано структуру та класифікацію ринків банківських металів.

Ключові слова: ринок, ринок золота, ринок банківських металів, дорогоцінні метали, банківські метали.

Assist. L.Yu. Chyzh – L'viv NU named after Ivan Franko

The system and structural analyses of market of bank metals

Essence of market of bank metals as systems is considered in the article, concept of markets of gold, precious metals and bank metals, a structure and classification of markets of bank metals is offered.

Keywords: market, market of gold, market of bank metals, precious metals, bank metals.

Вступ. В економічній літературі наводяться різні визначення ринку. Його визначають як сферу обміну або місце зустрічі покупців і продавців товарів і послуг, або сукупність угод купівлі і продажу товарів тощо. Ці визначення обмежують ринок виключно сферою обміну, купівлі-продажу, що не відображає його дійсної суті. Як економічна категорія, поняття "ринок" відображає сутність економічних відносин, що виникають між суб'єктами економічної системи (виробниками і покупцями) з приводу обміну результатами і умовами (факторами) виробництва. Поняття ринок можна розглядати як у вузькому, так і широкому розумінні. У першому – це форма економічного обміну, в другому – система відносин господарювання, здатна вирішувати життєво важливі завдання у сферах суспільного виробництва, обміну, розподілу та споживання.

Деякі особливості ринку банківських металів досліджували В.И. Бука-то, М.Х. Лapidус, С. Яременко, Г. Юрчук, Ю. Блащук, М. Фатєєв, Е. Іванов, Р. Скотт, А. Захаров. Однак і досі залишаються маловивченими структура ринку банківських металів та його основні класифікації.

Постановка завдання. Метою роботи є вивчення стану ринку банківських металів, аналіз його структури та визначення основних класифікацій. Для досягнення даної мети поставлено такі основні завдання:

- з'ясувати суть ринку банківських металів;
- охарактеризувати основні класифікації ринку банківських металів;
- розкрити ринок банківських металів як систему.

Результати. Ринок можна поділити на ринок реальних товарів і фінансовий ринок. Фінансовий ринок – це певна сукупність економічних відносин з приводу організації і купівлі-продажу вільних грошових коштів та їх перетворення на грошовий капітал. Суб'єктами цих відносин є підприємства різних форм власності, населення, комерційні банки, фінансово-кредитні організації та ін. Об'єктами фінансового ринку є особливості заощадження населення, тимчасово вільні кошти, що утворюються в процесі обігу промислового і торговельного капіталу та ін. Фінансовий ринок включає: ринок капіталів (інвестиційний ринок), ринок кредитів, ринок цінних паперів, валютний ринок, ринок дорогоцінних металів.

Ринки золота – сукупність економічних відносин з приводу організації та купівлі-продажу дорогоцінних металів. Такими відносинами є організаційно-економічні (пов'язані з організацією роботи центрів купівлі-продажу цих товарів, виконуваними ними функціями) та відносини економічної власності (привласнення), що формуються між продавцями і покупцями дорогоцінних металів [1, с. 237].

Дорогоцінні метали – благородні метали (золото, срібло, платина, окремі метали іридієво-платинової групи – паладій, іридій, осмій, рутеній та інші) у будь-якому вигляді і стані (сировина, сплави, напівфабрикати, промислові вироби, хімічні сполуки, відходи, брухт). Економічне значення цих металів полягає в історичному закріпленні за ними (зокрема, за золотом і сріблом) ролі грошового товару.

У свою чергу, банківські метали – це дорогоцінні метали, що є предметом банківської операції (золото, срібло, платина, паладій), доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів у зливках і порошках, що мають сертифікати якості, а також монети, виготовлені з дорогоцінних металів, які є об'єктом купівлі і продажу на валютному ринку [2, с. 71].

Ринок банківських металів представляє собою асоціацію, пул, консорціум чи іншу форму об'єднання комерційних банків та інших покупців та продавців, а також учасників, які виконують роль посередників між покупцями та продавцями банківських металів.

До складу учасників ринку входять постачальники металу (видобувні компанії, асоціації виробників, афінажні підприємства), спеціалізовані посередники (комерційні банки, дилерські та інвестиційні компанії) та фінансові і промислові споживачі (ЦБ, інвестори, афінажні заводи, ювелірні підприємства).

ва, електронне виробництво, дантисти). Об'єктами торгівлі на цьому ринку є дорогоцінні метали: золото, срібло, паладій і платина.

На ринку банківських металів торгівля здійснюється тільки в регламентованій стандартній формі, тому постачальники відправляють видобутий метал у формі неочищених від домішок зливків (dore bullion) до афінажних заводів, де їх доводять до "лондонського стандарту", опісля він надходить на ринок через посередників, які виконують накази – замовлення клієнтів із купівлі-продажу металу.

Метал у стандартній формі, який купують споживачі, використаний або у формі зливків чи монет (ЦБ, інвестори), або в іншій формі, в яку зливковий метал переробляється на їх замовлення афінажними заводами.

Сучасний світовий ринок дорогоцінних металів (сукупність міжнародних та внутрішніх) – це розгалужена структура глобальної цілодобової торгівлі фізичним металом і похідними інструментами, значною мірою звільнено від державного регулювання.

У сучасній світовій практиці застосовують різні форми організації ринку дорогоцінних металів:

- жорстко регульований державою ринок, на якому єдиним (або головним) покупцем та продавцем дорогоцінного металу є ЦБ, а інші суб'єкти ринку продають чи купують метал у нього (Китай, Південно-Африканська Республіка);
- торгівля дорогоцінними металами зосереджена на спеціалізованих біржах (або у спеціалізованих секціях товарних чи валютних бірж), правила здійснення операцій на яких та доступ операторів (насамперед, нерезидентів) регулюється центральними банками (Франція, Туреччина);
- система вільної біржової торгівлі дорогоцінними металами (США, Люксембург, Гонконг);
- система міжбанківської торгівлі дорогоцінними металами, фактично монополізованої кількома великими банками або їх об'єднанням – пулом (Німеччина, Швейцарія, Великобританія);
- система конкурентної міжбанківської торгівлі з фактичним домінуванням кількох банків – "маркет-мейкерів" (США, Японія, Голландія).

У деяких країнах співіснують різні форми організації торгівлі дорогоцінними металами (наприклад, біржова та міжбанківська), але це стосується тільки країн із досить ліберальним законодавством, яке дає змогу конкурентно розвиватись усім формам організації торгівлі.

Залежно від обсягу здійснюваних операцій та їх різновидів розрізняють такі види ринків дорогоцінних металів.

Міжнародний ринок. Він є всеохоплюючим, на ньому реалізуються угоди з великими партіями металів. Правила здійснення операцій не контролюються державними органами або правила регулювання дуже ліберальні. Дозволяється вільно здійснювати операції як резидентам, так і нерезидентам (Лондон, Цюріх, Гонконг, Нью-Йорк, Сінгапур тощо).

На міжнародних ринках здійснюється:

- первісна пропозиція дорогоцінних металів найбільшими видобувачами для найбільших споживачів та постачальників металу на місцеві чи регіональні ринки;
- встановлення базової ціни дорогоцінних металів для операцій на регіональних та внутрішніх ринках;
- інтервенції центральних банків для підтримання ціни металу.

Регіональні ринки. Належать до світових і також мають міжнародний характер. У своїй основі вони орієнтовані на місцевих клієнтів, більш дрібних (Париж, Мілан, Тель-Авів тощо).

Внутрішні або місцеві ринки – це ринки однієї або декількох держав. На них здійснюється державний контроль. Вони поділяються на:

- вільні ринки, на яких держава не обмежує ввіз та вивіз металу і не дуже суворо здійснює регулювання;
- контрольовані ринки, на яких для резидентів встановлені досить суворі правила державного регулювання, а права нерезидентів можуть обмежуватись, аж до заборони здійснення операцій з дорогоцінними металами (Афіни, Каїр).

"Чорні ринки", де, незважаючи на заборону офіційних органів, здійснюються традиційні операції купівлі-продажу дорогоцінних металів (Бомбей, Тайбей).

Залежно від наявності металів у кожній операції ринок дорогоцінних металів умовно можна поділити на:

- ринок фізичного наявного металу;
- ринок безготівкового (паперового) металу.

Залежно від форми торгівлі ринок дорогоцінних металів поділимо на:

- гуртовий, який включає просування металів від постачальників до споживачів на внутрішньому ринку;
- міжбанківський, який включає поставки металів посередникам, які займаються перепродажем металів кінцевим споживачам;
- роздрібний ринок включає постачання металами безпосередніх споживачів та дрібних інвесторів, які знаходяться на внутрішньому ринку [3, с. 356]

Гуртова торгівля банківськими металами здійснюється на Українській міжбанківській валютній біржі (УМВБ). В Україні до гуртової торгівлі належать операції купівлі та продажу за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня на суму більше 50000 гривень.

Роздрібна торгівля банківськими металами здійснюється уповноваженими банками та уповноваженими фінансово-кредитними установами, які отримали письмовий дозвіл НБУ на право здійснення операцій з банківськими металами. До роздрібної торгівлі на лежать операції купівлі продажу за однією угодою або за одним контрагентом протягом робочого дня на суму не більше 50000 гривень.

Залежно від характеру продукції, яку продають на ринку дорогоцінних металів, ринок банківських металів поділимо на:

- ринок металів у формі зливків, порошків, пластин;
- ринок дорогоцінних каменів (алмазів, діамантів);
- ринок монет із дорогоцінних металів.

Залежно від якості дорогоцінних металів ринок банківських металів можна поділити:

- ринки з купівлі та продажу видобутих дорогоцінних металів;
- ринки з купівлі та продажу афінованих дорогоцінних металів.

Залежно від попиту на дорогоцінні метали ринок банківських металів можна класифікувати:

- офіційні запаси дорогоцінних металів;
- дорогоцінні метали у ювелірних виробках;

- дорогоцінні метали у промисловості;
- приватні заощадження (зливки, монети).

Також існує поділ ринку дорогоцінних металів на:

- первинний ринок, на якому здійснюється видобуток дорогоцінних металів (в Україні практично не розвинутий);
- вторинний ринок, на якому здійснюється купівля-продаж дорогоцінних металів.

Загальна конструкція ринку дорогоцінних металів України уявляється як модель, що складається із взаємопов'язаних секторів:

- біржового ринку фізичних дорогоцінних металів у стандартизованій формі та ринку страхових контрактів;
- міжбанківського ринку банківських металів;
- роздрібного ринку банківських металів;
- ринку ювелірних виробів (гуртового та роздрібного) [4, с. 56].

При цьому ринок страхових контрактів становить сполучну ланку товарним ринком дорогоцінних металів та ринком банківських металів незалежно від їх походження.

Останніми роками низка українських банків вже набула певного досвіду проведення операцій на ринку банківських металів. Проте рівень розвитку фінансових інструментів цього сегмента фінансового ринку ще досить незначний. Розвиток вітчизняного ринку банківських металів стримують не тільки об'єктивні (недостатній соціально-економічний рівень добробуту потенціальних учасників ринку), а й суб'єктивні фактори:

- незначна практика використання банківських металів у ролі застави, отримання кредитів;
- недостатній рівень розвитку інфраструктури українського ринку банківських металів;
- низький рівень маркетингових досліджень діяльності банків на ринку банківських металів.

Для створення повноцінного ринку дорогоцінних металів в Україні доцільно було б вирішити проблеми, які постали перед даною сферою, а саме:

- активніше залучати комерційні банки до проведення операцій із дорогоцінними металами;
- відмінити всі види податків і зборів при проведенні операцій із дорогоцінними металами;
- активніше купувати через НБУ дорогоцінні метали за кордоном;

Висновки. В Україні є великий потенціал для відродження сфери обігу дорогоцінних металів та каміння, але на нових ринкових умовах. Одна із найістотніших передумов полягає у тому, що банки можуть і повинні забезпечувати дорогоцінними металами своїх клієнтів. Роль керівного центру з формування нормативної бази й надалі відіграватиме Національний банк, але з розширенням усіх сегментів вітчизняного фінансового ринку ринок банківських металів повинен поступово розвиватися і перетворюватися з жорстко регульованого державними органами у лібералізований і конкурентний.

Література

1. **Економічна** енциклопедія: У трьох томах, т. 3./ Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред) та ін. – К.: Академія, 2002. – 952 с.
2. **Енциклопедія** банківської справи України/ Редкол.: В. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, ІнЮре, 2001. – 680 с.

3. **Банківські операції:** Підручник. – 2-ге видання, випр. і доп./ А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-р екон. наук, проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.

4. **Блащук Ю.** Деякі міркування щодо ринку дорогоцінних металів в Україні// Вісник НБУ. – 2000, № 7. – С. 54-56.

5. **Современный рынок золота/** Под ред. В.И. Букато и М.Х. Лapidуса. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 320 с.

УДК 658.01

*Доц. Т.Є. Маселко, канд. фіз.-мат. наук;
асист. С.Г. Шевченко – НЛТУ України, м. Львів*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИМИ СИСТЕМАМИ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Розглянуто тенденції розвитку транспортних систем України із врахуванням територіальних особливостей і адаптивних можливостей до змін зовнішнього економічного середовища.

Ключові слова: транспортно-логістична система, транснаціональний вантажопотік, термінальна система.

Assist. prof. T.Ye. Maselko, assist. S.G. Shevchenko – NUFWT of Ukraine, L'viv

Problems of management of transport-logistic systems in Ukraine and future trends of its development in the context of European integration

The tendencies of development of transport systems of Ukraine are considered with the account of territorial features and adaptive possibilities to the changes of external economic environment.

Keywords: transport-logistic system, transnational traffic of goods, terminal system.

В умовах розвитку та поглиблення інтеграційних процесів важливого значення набуває ефективне вирішення проблем переміщення товарів між регіонами, країнами і континентами, пошук оптимальних схем організації та обслуговування транснаціональних товаропотоків, з урахуванням динамічного їх зростання, виникнення якісно нових вимог до ефективності міжнародних перевезень і питання управління ними.

Для України транснаціональні, в першу чергу, транзитні вантажопотоки, мають винятково важливе значення, в силу чого особливої актуальності набувають розробки теоретико-методологічних засад ефективного управління і розвитку транспортних систем у контексті прикладних задач, які стоять перед державою. Спрямованість на повне використання особливостей географічного розташування країни та максимізацію кінцевих фінансових результатів, при мінімумі власних витрат, об'єктивно вимагає врахування макроекономічних тенденцій розвитку та функціонування вітчизняного транспортного комплексу, як складової загальноєвропейської транспортної системи, вивчення можливостей впровадження нових технологій і систем у транспортному процесі з точки зору глобальних і територіальних закономірностей його розвитку.

Передусім, інтеграційні процеси позначаються на розвитку західних прикордонних територій України, які у найближчій перспективі межуватимуть з Європейським Співтовариством. Це, в свою чергу, вимагає не просто адаптації транспортних комплексів прикордонних територій до вимог та стан-